

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ШОПНА ІРИНА МИКОЛАЇВНА

УДК 351. 746.2:35.088 (477)

**ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ
ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ
ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ**

Спеціальність 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

ХАРКІВ – 2004

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Національному університеті внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України.

Науковий керівник: доктор юридичних наук, професор,
Венедиктов Валентин Семенович,
Національний університет внутрішніх
справ, перший проректор з наукової роботи

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, професор
Остапенко Олексій Іванович,
Кримський юридичний інститут Національного університе-
ту внутрішніх справ, ректор

доктор юридичних наук, професор,
Тищенко Микола Маркович,
Національна юридична академія України
ім. Ярослава Мудрого, професор кафедри
адміністративного права

Провідна установа: Національна академія внутрішніх справ
України, кафедра адміністративного права
і процесу, Міністерство внутрішніх справ
України, м. Київ

Захист відбудеться „13” березня 2004 року о “12” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 Національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50 річчя СРСР, 27).

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Національного університету внутрішніх справ (61080, м. Харків, проспект 50 річчя СРСР, 27).

Автореферат розісланий „12” лютого 2004 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Мошенський О.С.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Створення в Україні правової держави поставило перед органами внутрішніх справ (далі – ОВС) проблеми, які потребують невідкладного вирішення. Значно підвищилася складність розслідування кримінальних справ і зріс обсяг завдань слідчих, оскільки розширення прав підозрюваного (обвинуваченого) на захист, розслідування в повному обсязі злочинів, скоєних неповнолітніми, які не досягли віку, з якого починається кримінальна відповідальність, зміна порядку обрання запобіжних заходів суттєво розширили вимоги до професійної діяльності слідчих. Одночасно відбувається значне омолодження персоналу органів досудового слідства (сьогодні 42,4% слідчих перебувають на своїх посадах менш ніж 3 роки, а 49,7% мають вік, молодший ніж 30 років). Гостро стоїть питання стосовно адаптації молодих фахівців у слідчих підрозділах та оволодіння ними професійною майстерністю. Щорічне звільнення за різними підставами близько 1200 щойно підготовлених спеціалістів об'єктивно вимагає вжиття невідкладних заходів щодо зміцнення професійного ядра слідчого апарату.

Аналіз професійної діяльності слідчих ОВС за сучасних умов дозволяє виділити три групи протиріч. Першу групу складають протиріччя, обумовлені особливостями нормативно-правового регулювання роботи слідчих: між визначеною законом процесуальною незалежністю, правом давати окремі доручення органам дізнання та вимагати їх виконання, і підлеглистю начальникам цих органів; між потребами виконання планових показників щодо закінчених провадженням кримінальних справ і вимогами закону щодо якості розслідування; між вимогами нормативних актів щодо планування діяльності та неплановим характером злочинності. До другої групи належать протиріччя, обумовлені соціально-економічними умовами функціонування органів досудового слідства: між зростанням вимог до фахівців у даній галузі і діючими формами та методами управління, що склалися на підґрунті уявлень про екстенсивні шляхи розвитку системи ОВС та її кадрового забезпечення; між спробами створити науково обґрунтовані нормативи навантаження на працівників і кількістю бюджетних коштів, що можуть бути виділені на оплату праці слідчих. До третьої групи відносяться протиріччя, пов'язані з особистістю слідчого: між рівнем розвитку професійно значущих якостей особистості та вимогами професійної діяльності; між прагненням працівників до кар'єрного зростання та реальними можливостями зайняти більш високу посаду; між потребою у підвищенні свого професійного рівня та здатністю системи професійної підготовки працівників ОВС України її забезпечити.

Здатність органів досудового слідства на високому рівні виконувати поставлені перед ними державою та суспільством завдання залежить від спроможності системи управління даним соціальним інститутом знижувати гостроту вказаних протиріч. Це в свою чергу вимагає створення науково обґрунтованих об'єктивних критеріїв, за допомогою яких можна було б визначити, як саме використовувані у теперішній час форми, методи та засоби управління органами досудового

слідства впливають на ефективність їх діяльності. Існуючі сьогодні системи оцінювання як роботи органів досудового слідства взагалі, так і окремого слідчого зокрема, охоплюють лише окремі аспекти їх діяльності, переважно пов'язані з кількісними показниками продуктивності, без урахування взаємозв'язку та взаємообумовленості всіх елементів, що впливають на результати їх роботи. Наслідком такої ситуації є висока плинність кадрів, недостатня якість професійної діяльності слідчих, слабка дієвість існуючих методів стимулювання, що певною мірою гальмує подальший розвиток системи органів досудового слідства. Подолання вказаних негативних тенденцій є можливим лише на засадах міцного теоретико-методологічного підґрунтя ефективної діяльності слідчих органів. Проте, незважаючи на достатню теоретичну розробленість багатьох аспектів професійної діяльності слідчого, до цього часу вони не в повній мірі знайшли своє відображення в організаційно-правовому забезпеченні даного соціального інституту. Причинами цього явища, на нашу думку, є функціональна та міждисциплінарна роздробленість досліджень у галузі професійної діяльності слідчих, коли кожний її феномен вивчається у межах та засобами окремих наук. Здійснення ж реального впливу на ефективність професійної діяльності слідчого можливе лише за умов переходу від предметного аналізу окремих її складових до аналізу її як цілісного явища, з урахуванням взаємозв'язку всіх факторів, які на неї впливають. Удосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності органів досудового слідства повинно бути системним і не лише віддзеркалювати у своєму змісті усі сучасні реалії слідчої роботи, але й виконувати функцію прогнозування наслідків, які тягнуть за собою ті чи інші організаційно-правові заходи. Така робота має широкомасштабний характер, є копіткою за своєю сутністю і потребує науково виваженого, аргументованого підходу. Певна частина цієї роботи проведена у даному дисертаційному дослідженні, що й обумовлює актуальність обраної автором теми наукового аналізу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Наукове дослідження проводилося відповідно до Пріоритетних напрямків наукових досліджень вищих навчальних закладів МВС України, визначених наказом МВС України № 356 від 11 травня 2001 р. “Про затвердження Програми розвитку системи відомчої освіти та вузівської науки на період 2001–2005 рр.” (п. 7.3), Пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних досліджень навчальних закладів та науково-дослідних установ МВС України на період 1995–2000 рр., затверджених рішенням колегії МВС України № 4 КМ/2 від 28 лютого 1995 р. (п.3.2.), Головних напрямків наукових досліджень Університету внутрішніх справ МВС України на 1996–2000 рр. (п.5), Тематики пріоритетних напрямків фундаментальних та прикладних досліджень вищих навчальних закладів та науково-дослідних установ МВС України на період 2002–2005 р.р., затвердженої наказом МВС України від 30 червня 2002 р. № 635 (п.1.1), а також планів наукових досліджень науково-дослідної лабораторії з проблем кадрового забезпечення органів внутрішніх справ України Національного університету

внутрішніх справ, кафедри управління в ОВС, кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності ОВС.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає у визначенні правових та організаційних факторів, які впливають на ефективність професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України, і розробці на цій основі пропозицій та рекомендацій, спрямованих на її підвищення.

Для досягнення поставленої мети в дисертації вирішені наступні основні завдання:

- досліджено понятійний апарат проблематики ефективності професійної діяльності слідчих ОВС;
- проаналізовано існуючі теоретичні підходи до визначення ефективності професійної діяльності слідчих ОВС;
- вивчено структуру і зміст діяльності слідчих ОВС України за сучасних умов та розроблено пропозиції щодо удосконалення їх професійної діяльності;
- визначено вплив правових та організаційних заходів на ефективність професійної діяльності слідчих;
- розроблено пропозиції з удосконалення організаційно-правового забезпечення професійної діяльності слідчих ОВС.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини у сфері професійної діяльності слідчих ОВС України.

Предметом дослідження є правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Як загальнонауковий метод використовується системний підхід, який дозволив окреслити проблемні питання ефективної професійної діяльності слідчих ОВС. За допомогою історико-правового методу досліджувались методологічні підходи до проблеми ефективності професійної діяльності слідчих (підрозділ 1.3). Застосування методу абстрагування дозволило виділити найважливіші властивості та риси ефективності професійної діяльності слідчих, а також визначити понятійний апарат досліджуваного явища (підрозділи 1.1, 1.2, 1.3). Метод аналізу застосовано при виділенні найсуттєвіших складових ефективності професійної діяльності слідчих (підрозділи 1.2, 1.3, 2.2, 2.3). Соціологічний метод застосовувався під час аналізу особливостей кадрового забезпечення органів досудового слідства, визначення існуючих методів стимулювання та покарання, а також їх впливу на ефективність професійної діяльності слідчих (підрозділи 2.2, 3.1). За допомогою методу моделювання сформульовано конкретні пропозиції щодо удосконалення організаційно-правового забезпечення діяльності слідчих підрозділів (підрозділи 3.2, 3.3).

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертаційної роботи склали наукові праці із загальної теорії права і держави, розробки фахівців з теорії управління, кримінального процесу та юридичної психології С.С.Алексєєва, Е.А.Афоніна, В.Г.Андросюка, О.М.Бандурки, С.П.Бочарової, В.Л.Васильєва, В.С.Венедиктова, В.А.Дубрівного, А.В.Дулова, М.І.Єникєєва, Р.А.Калюжного, Н.І.Клименко, Г.К.Кожевнікова, В.О.Коновалової, В.С.Кузмичева, О.І.Остапенко, М.І.Порубова, О.Г.Ратинова, В.В.Романова, О.Ф.Скакун, В.О.Соболева, М.М.Тищенко, В.В.Цветкова, О.Н.Ярмиша та ін. Нормативною основою роботи є Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, а також нормативно-правові акти Верховної Ради України, Президента України, Кабінету Міністрів України, міністерств і відомств України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

- 1) здійснено системний аналіз теоретичних підходів до оцінки ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України;
- 2) вперше подано визначення ефективності професійної діяльності слідчих;
- 3) удосконалено систему принципів професійної діяльності слідчого;
- 4) удосконалено поняття та класифікацію слідчих помилок;
- 5) досліджено особливості витрат робочого часу слідчих;
- 6) визначено вплив організаційних та індивідуальних особливостей на ефективність професійної діяльності слідчих;
- 7) вперше досліджено динаміку професійного розвитку слідчих;
- 8) розроблено пропозиції щодо удосконалення системи організаційно-правового забезпечення професійної діяльності слідчих ОВС.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що:

- у науково-дослідній сфері ці результати можуть стати матеріалом для подальшого опрацювання загальних і спеціальних питань організаційно-правового забезпечення ефективної професійної діяльності слідчих;

- у правотворчості – висновки, пропозиції та рекомендації, сформульовані в дисертації, можуть бути використані для підготовки проектів та удосконалення існуючих загальних і відомчих нормативно-правових актів у сфері регулювання діяльності органів досудового слідства системи МВС України;

- у галузі організаційно-управлінських відносин – одержані теоретичні положення та результати дослідження можуть бути використані керівниками слідчих органів та підрозділів та кадровими службами для створення оптимальних організаційних умов для ефективної роботи слідчих;

- у навчальному процесі матеріали дисертації доцільно використовувати при підготовці підручників і навчальних посібників з наукової організації праці в слідчих підрозділах, у викладанні навчальної дисципліни “Управління в ОВС”, у науково-дослідній роботі студентів, слухачів та кур-

сантів. Висновки та пропозиції дисертації можуть бути використані для удосконалення навчальних програм перспективного і поточного характеру, навчальних та тематичних планів дисциплін “Управління в ОВС”.

Апробація результатів дисертації. Дисертацію виконано в науково-дослідній лабораторії з проблем кадрового забезпечення ОВС України Національного університету внутрішніх справ. Основні висновки і положення викладено в опублікованих працях дисертантки, доповідалися нею на науково-практичних конференціях: “Виховання, соціальне та психологічне забезпечення кадрової політики в органах внутрішніх справ: методи та технології” (Харків, 2000), “Актуальні проблеми управління персоналом органів внутрішніх справ” (Харків, 2002).

Окремі результати досліджень у вигляді зауважень і пропозицій було направлено в Міністерство внутрішніх справ України для використання в роботі з розробки проектів нормативних актів і в практичній діяльності правозастосовчих органів. Теоретичні напрацювання автора використовуються в процесі викладання курсу “Управління в ОВС” у Національному університеті внутрішніх справ.

Публікації. За темою дисертації автором опубліковано чотири статті у наукових журналах, які входять до переліку фахових видань.

Структура дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, які об’єднують дев’ять підрозділів, висновків і списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 192 сторінки. Дисертація містить 4 таблиці, список використаних джерел складається із 245 найменувань і займає 18 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У *вступі* обґрунтовується актуальність теми дисертації, визначаються її зв’язок з науковими планами та програмами, мета і завдання, об’єкт і предмет, методи дослідження, наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в їх одержання, апробація результатів дисертації та публікації.

Розділ 1 “Соціально-правова характеристика професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України” містить три підрозділи. У *першому підрозділі “Поняття професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України”* відзначається, що динамічні зміни, які сталися в Україні протягом років її незалежності, вимагають пошуку нових підходів до проблеми ефективності професійної діяльності. Це обумовлено, по-перше, розвитком правової бази, законодавчо закріпленою зміною пріоритетів державної політики на забезпечення перш за все охорони прав, свобод та інтересів учасників суспільних відносин. По-друге, розвиток будь-якої сфери професійної діяльності неминуче призводить до її збагачення новими технологічними процесами, викликає зміни в умовах праці, висуває нові вимоги до працівника. У роботі проаналізовано існу-

ючі на теперішній час концептуальні підходи до проблеми ефективності. На підставі здійсненого аналізу зроблено висновок, що відсутність одного загально визнаного підходу до сутності ефективності певною мірою може пояснюватись тим, що різні автори мають на увазі різні аспекти суспільного буття, щодо яких може бути застосоване поняття „ефективність”. Для подолання труднощів, які виникають під час поєднання елементів різної етимології в єдине поняття, ефективність діяльності пропонується розглядати на трьох рівнях – державному, організаційному та індивідуальному.

Запропоновано визначення поняття ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України як продуктивності (результативності) виконання регламентованих законодавством та відомчими нормативно-правовими актами загальних функцій працівника органів внутрішніх справ та функцій досудового розслідування, вираженої в одиницях обсягу виробничої праці, часу, витраченого на її виконання, та допущених при цьому помилок при повному використанні робочого часу та повному відновленні працездатності на початок наступного робочого дня.

Доведено, що ефективність професійної діяльності є системним поняттям, яке включає до свого складу комплекс факторів, що перебувають у нерозривному взаємозв'язку. Найважливішими з них є цілі професійної діяльності, її завдання, принципи та структура, соціальні та індивідуальні вимоги до роботи та кінцевого результату останньої, вимоги до особистості професіонала, форми та методи управління в даній професійній сфері. У зв'язку з цим дослідження проблеми ефективності професійної діяльності вимагає об'єднати у єдине ціле особистість, процес та результат роботи і розглядати їх у динамічному взаємозв'язку.

У другому підрозділі *“Структура і зміст професійної діяльності слідчих ОВС України”* відзначається, що визначення структури та змісту професійної діяльності слідчих ОВС України вимагає виокремлення необхідної та достатньої кількості перемінних, що дозволили б створити модель досліджуваного явища, яка містила б усі основні його елементи та взаємозв'язки між ними. Це робить необхідним визначення місця професійної діяльності слідчих ОВС серед інших явищ соціально-правової реальності. У роботі проаналізовано основні концептуальні підходи до вивчення життєдіяльності організації, які існують на теперішній час у науці управління. На підставі здійсненого аналізу зроблено висновок, що вивчення організації має враховувати три основні системоутворюючі елементи: внутрішнє середовище організації, персонал та зовнішнє середовище, які перебувають між собою у нерозривній єдності. Врахування кожного з цих елементів та визначення особливостей їх взаємозв'язків надає можливість визначити фактори, які впливають на ефективність діяльності організації. На основі узагальнення існуючих у науці управління визначень поняття „організація”, до її невід'ємних ознак віднесено: наявність цілей, завдань, функцій, принципів, ієрархічної структури, системи стійких соціальних відносин та розподілу праці.

У роботі обґрунтовується, що організація діяльності слідчого в контексті її правового регулювання складається з трьох основних блоків. До першого блоку належать елементи діяльності, які регламентовано нормативними приписами кримінально-процесуального законодавства і визначають порядок провадження у кримінальних справах. Другий блок складають елементи слідчої діяльності, регламентовані відомчими нормативно-правовими документами. Третій блок складають елементи слідчої діяльності, які нормативними документами не регламентовані, і до яких відносяться технічне оформлення матеріалів кримінальної справи, організаційні заходи, які здійснюються з метою забезпечення виконання слідчих дій.

У дослідженні доводиться, що професійна діяльність слідчого повинна будуватися на наступних принципах: а) законності, зміст якого полягає в тому, що вся професійна діяльність слідчого ОВС України повинна відбуватися відповідно до вимог Конституції України, чинного кримінального та кримінально-процесуального законодавства, а також інших нормативно-правових актів, які регламентують його професійну діяльність; б) об'єктивності, згідно з яким усі процесуальні рішення приймаються лише на підставі фактичних даних; в) системності, згідно з яким усі дії слідчого мають підкріплювати та посилювати одна одну, створюючи можливість максимально повного отримання доказової інформації; г) рівності громадян перед законом, який обумовлює прийняття процесуальних рішень незалежно від громадського, посадового та матеріального стану учасників кримінального процесу; г) гуманності, який потребує поваги до особистості під час здійснення професійної діяльності, стверджує неприпустимість приниження людської честі та гідності; д) комплексності, який полягає у всебічному дослідженні обставин, які мають значення для встановлення об'єктивної істини у справі, в тому числі з використанням методів різних наук та із залученням фахівців різних галузей; е) науковості, який передбачає знання слідчим і використання в процесі своєї професійної діяльності наукових досягнень, за допомогою яких можна підвищити її ефективність; є) планування, який дає можливість уникнути непередбачених дій, усунути дублювання і розпорошення зусиль з урахуванням особливостей кримінальної справи, заяви або повідомлення про злочин; ж) економічності, згідно з яким забезпечення досягнення слідчим наміченої цілі має відбуватися з найменшою витратою сил, засобів та часу.

У **третьому підрозділі** *“Сучасний стан визначення ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України”* аналізуються існуючі підходи до визначення ефективності професійної діяльності слідчих, критеріїв її продуктивності та оптимального робочого навантаження. На підставі дослідження особливостей розподілу робочого часу слідчих за сучасних умов доводиться, що 57% річного фонду робочого часу слідчого витрачається на виконання робіт, які не пов'язані із закінченням провадження кримінальних справ і не включаються до нормативів професійної діяльності слідчих, визначених відомчими нормативними актами. Основні витрати робочого часу припадають: а) на здійснення робіт, закріплених нормами кримінально-процесуального законодав-

ства, але не передбачені у відомчих нормативних актах, що регламентують роботу органів досудового слідства, і, відповідно, у системі показників службової діяльності (22,2% річного фонду робочого часу); б) на виконання заходів, участь у яких є обов'язковою для всіх атестованих працівників ОВС України (22% річного фонду робочого часу). На участь у службових нарадах слідчий витрачає близько 12,2% річного фонду робочого часу, що у порівнянні з результатами досліджень кінця 60-х – початку 70-х років минулого століття свідчить про збільшення часу на проведення нарад у 3,5 рази.

На підставі аналізу результатів дослідження зроблено висновок, що існуючі нормативи показників службової діяльності не повною мірою відображають особливості розподілу робочого часу слідчого та не враховують усіх видів робіт, які він зобов'язаний виконувати згідно з нормативно-правовими приписами.

Аналіз якісної складової ефективності професійної діяльності слідчих здійснювався в роботі на підставі визначення сутності, ознак та структури слідчих помилок. Запропоновано авторське визначення слідчої помилки як незаконної або необґрунтованої дії (бездіяльності) слідчого, що не містить ознак злочину, вираженої у неповноті або однобічності розслідування обставин справи, суттєвому порушенні кримінально-процесуального закону та неправильному застосуванні кримінального закону. Удосконалено класифікацію слідчих помилок, яка базується на наступних критеріях: за сутнісною ознакою; за ознакою процесуальної дії; залежно від суб'єкта, яким було виявлено слідчі помилки; залежно від суб'єктивного ставлення слідчого до припущеної помилки.

Розділ 2 “Вплив правових та організаційних факторів на ефективність професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України” містить три підрозділи. У *першому підрозділі “Нормативно-правове забезпечення професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України”* міститься аналіз правової основи діяльності органів досудового слідства системи МВС України. На підставі аналізу нормативно-правового забезпечення діяльності органів досудового слідства та теоретичних джерел визначено, що відсутність чіткого визначення мети діяльності органів досудового слідства ускладнює визначення критеріїв її ефективності, оскільки цілі відіграють роль контрольного стандарту, з яким порівнюють фактично досягнуті результати окремих працівників та організації в цілому. На підставі аналізу законодавчої бази роботи слідчих підрозділів обґрунтовано, що мету їхньої діяльності необхідно розглядати у двох аспектах – широкому та вузькому. У широкому тлумаченні мета діяльності слідчих підрозділів полягає у досягненні такого стану суспільного життя, коли в межах їхньої компетенції безпека всіх громадян забезпечена, права, свободи та законні інтереси фізичних та юридичних осіб захищені, усі злочини швидко та повністю розкриті, усі винні встановлені, забезпечено правильне застосування кримінально-процесуального закону з тим, щоб кожного, хто вчинив злочин, було притягнуто до кримінальної відповідальності, а жодного невинного не покарано. У вузькому тлумаченні мета

може вважатися досягнутою, коли всі кримінальні справи в межах повноважень органів досудового слідства розслідувані у відповідності до чинного законодавства. Широке тлумачення мети слідчої діяльності відноситься до макрорівня, пов'язаного з діяльністю органів досудового слідства як соціального інституту. Вузьке тлумачення відповідає мікрорівню, пов'язаному з безпосередньою професійною діяльністю слідчого. Проте мікрорівень цілепокладання, про що свідчить аналіз нормативних документів, має включати, крім розслідування кримінальних справ, розгляд матеріалів дослідчих перевірок, за якими має бути прийняте обґрунтоване і законне рішення.

Розгляд завдань органів досудового слідства, визначених п. 2 Положення про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України, свідчить, що в ньому відсутній такий невід'ємний елемент слідчої діяльності, як організація та здійснення розгляду заяв та повідомлень про злочини, яким запропоновано доповнити даний перелік. Аналіз функцій органів досудового слідства, закріплений у Положенні про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України, показує, що в ньому повністю відсутня функція матеріально-технічного забезпечення слідчих органів та підрозділів. Кадрова функція представлена лише в аспекті забезпечення добору, розстановки і виховання слідчих кадрів, підвищення їх кваліфікації та професійної майстерності. А такі важливі складові, як соціальне забезпечення та соціальний захист працівників органів досудового слідства, а також стимулювання їх до високопрофесійної діяльності, в даному нормативно визначеному переліку функцій відсутні. Зроблено висновок, що таке становище має бути виправлене шляхом внесення відповідних змін до п.3 Положення про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України.

У другому підрозділі *“Вплив організаційних та індивідуальних особливостей на ефективність професійної діяльності слідчих”* здійснено дослідження впливу організаційних та індивідуально-психологічних факторів на ефективність роботи слідчих. На основі аналізу організаційних зв'язків у слідчих підрозділах зроблено висновок, що основними організаційними особливостями професійної діяльності слідчих ОВС є наступні: а) провідною формою організації діяльності у слідчих підрозділах є сумісно-індивідуальна; б) робота у слідчих підрозділах характеризується низькою функціональною диференціацією та тотожністю функцій членів колективу; в) слідчі несуть індивідуальну відповідальність за характер внеску в кінцеві результати роботи підрозділу; г) структура групової мети в слідчих підрозділах – сума індивідуальних незалежних цілей; г) основні форми взаємодії слідчих здійснюються через сферу міжособистісних відносин (офіційних та неофіційних); д) чинниками, які визначають рівень взаємодії у слідчих підрозділах, є особистісні якості слідчих та особливості управлінського впливу.

Визначено, що серед специфічних особистих якостей, властивих слідчим з високою ефективністю професійної діяльності, переважають: а) в мотиваційній сфері: прогресивний тип робочої

мотивації; переважання внутрішніх мотивів професійної діяльності; б) в інтелектуальній сфері: високий інтелект та логічність умовиводів; здатність до критичного аналізу та експериментування; в) в емоційно-вольовій сфері: впевненість у собі, життєрадісність; г) серед особливостей міжособистісної взаємодії: незалежність; обережність у контактах; г) серед особливостей психологічного захисту: неусвідомлений контроль над емоціями та імпульсами за рахунок наявної залежності від раціональної інтерпретації ситуації; повернення до знайомого способу дій після досягнення нового рівня компетентності. Дослідження індивідуально-психологічних особливостей слідчих із низьким рівнем ефективності професійної діяльності засвідчило, що тут переважають: а) в мотиваційній сфері: регресивний або імпульсивний тип робочої мотивації; зовнішні негативні мотиви професійної діяльності; б) в інтелектуальній сфері: середній або низький інтелект; низька логічність умовиводів; консерватизм; в) в емоційно-вольовій сфері: тривожність, легке виникнення почуття провини; г) у сфері міжособистісної взаємодії: залежність, здатність підкорятися; довірливість; г) серед особливостей психологічного захисту: переадресування емоції та поведінки з первісного об'єкта на інший; недостатнє усвідомлення оточуючої реальності.

У *третьому підрозділі “Динаміка професійного розвитку слідчих”* досліджуються зміни, що відбуваються із суб'єктами даної професійної діяльності протягом професійного становлення і розвитку, починаючи з вибору певного виду професійної діяльності й до постпрофесійного періоду життєдіяльності людини. На підставі узагальнення існуючих концептуальних підходів запропоновано періодизацію професійного розвитку слідчого, яка включає наступні стадії: оптації, професійного навчання, професійної адаптації, первинної професіоналізації, вторинної професіоналізації, майстерності, виходу з професії. Обґрунтовано, що перехід до наступної стадії професіоналізації супроводжується кризами професійного розвитку, під якими необхідно розуміти такі моменти професіогенезу, як перебудова професійної свідомості, вибір нових орієнтирів професійної діяльності, зміна професійної поведінки, перебудова відносин з професійним співтовариством тощо. Доведено, що професійна діяльність слідчих характеризується наступними кризами: криза навчально-професійної орієнтації; криза ревізії та корекції професійного вибору; криза професійних експектацій; криза професійного зростання; криза професійної кар'єри; криза соціально-професійної самоактуалізації та криза виходу із професії. Досліджено шляхи конструктивного та деструктивного подолання даних криз. З'ясовано, що процес професіоналізації слідчих за сучасних умов ускладнюється такими суперечностями: між соціальними еталонами праці, які відображуються плановими показниками діяльності, та індивідуальними нормами та критеріями; між саморозвитком та самозбереженням у професії; між результатами та процесом праці; неузгодженістю професійної та соціальної компетентності. У роботі досліджено найбільш поширені способи подолання даних суперечностей.

Розділ 3 “Напрямки вдосконалення професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України” містить три підрозділи. У *першому підрозділі “Організаційні впливи на підвищення ефективності професійної діяльності слідчих”* досліджується вплив організаційних заходів, які застосовуються у слідчих підрозділах, на ефективність професійної діяльності слідчих. Аналіз отриманих результатів свідчить, що найбільш значущими серед факторів, які, на думку слідчих, здатні підвищити ефективність їх службової діяльності, є можливість призначення на більш високу посаду та можливість поліпшення житлових умов. Такими, що найменш впливають на ефективність службової діяльності, вважаються почесна грамота та подяка. У той же час дисциплінарна практика в ОВС України свідчить, що саме подяка та почесна грамота є найбільш поширеними заходами стимулювання. Серед заходів покарання такими, що можуть підвищити ефективність їх професійної діяльності, слідчі вважають критичну оцінку з боку керівника, що висловлюється як особисто, так і в присутності інших членів колективу. Найменш впливовими на ефективність професійної діяльності визнані опитуваними догана та суворя догана.

Дослідження задоволеності слідчих своєю професійною діяльністю дозволило відзначити, що змістом праці та взаємовідносинами з колегами задоволена переважна більшість опитаних (96,9% і 100% відповідно). Однак системою стимулювання праці не задоволені 97% респондентів, обсягом та напруженістю роботи – відповідно 81,8% та 91% опитаних, перспективами службового зростання – 84,8% опитаних. Умовами праці в цілому не задоволені 71,2%. Отримані дані дозволяють зробити висновок щодо існування в органах досудового слідства кола проблем, пов’язаних з умовами праці слідчих, у першу чергу з їх навантаженням та стимулюванням продуктивної професійної діяльності, в тому числі грошовою винагородою та просуванням по службі.

У *другому підрозділі “Моделювання підготовки слідчих до ефективної професійної діяльності”* викладено засади професійної підготовки слідчих до ефективної професійної діяльності. Доведено необхідність створення безперервної системи професійної підготовки слідчих з єдиною метою, завданнями, формами, методами та критеріями якості. Доводиться, що система професійної підготовки слідчих має виконувати наступні функції: залучення до слідчих органів осіб, конкурентоспроможних на ринку праці; відбір до вищих відомчих закладів освіти системи МВС України осіб з високим рівнем готовності до навчання; здійснення диференційованої, поетапної підготовки фахівців слідчих підрозділів; максимальний розвиток здібностей та інтересів тих, хто навчається; формування професійної мобільності слідчих в умовах реформування законодавства; формування активної професійної та соціальної адаптації особистості.

Обґрунтовано, що основними напрямками професійної підготовки слідчих мають бути: 1) формування внутрішніх засобів професійної діяльності: спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних і достатніх для ефективної професійної діяльності; розвиток таких підструктур особистості, як мотивація високопрофесійної праці, здатність до професійного спілкування,

інтелектуально-творчі якості, адекватний стиль професійної діяльності залежно від психофізіологічних якостей; 2) формування та засвоєння зовнішніх (соціальних) засобів професійної діяльності, що супроводжуються накопиченням певних соціальних регуляторів у даному професійному співтоваристві, освоєння соціального простору професії, відповідних матеріалів та інформаційних засобів професійної діяльності. Доведено, що система контролю за якістю підготовки спеціалістів для органів досудового слідства має складатися з внутрішнього та зовнішнього контролю та запропоновано модель такої системи.

У третьому підрозділі *“Напрямки подальшого підвищення ефективності професійної діяльності слідчих органів внутрішніх справ України”* викладено пропозиції щодо удосконалення організаційно-правових відносин у сфері професійної діяльності слідчих ОВС України. Оскільки ефективність професійної діяльності є системним поняттям, її підвищення залежить від усіх складових даної системи. Це вимагає здійснення цілеспрямованої діяльності у сфері нормативно-правового забезпечення, організаційно-управлінського впливу, психолого-педагогічного та індивідуально-психологічного супроводження. Оскільки саме право має найбільший вплив на зміст професійної діяльності слідчого, першочерговими кроками мають бути заходи з удосконалення існуючої нормативно-правової бази діяльності слідчого. Насамперед це стосується цілей, завдань та принципів слідчої діяльності, які мають бути визначені в Положенні про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України. Обґрунтовано доцільність поступового переходу від кількісних до якісних показників службово-трудої діяльності слідчого та запропоновано низку заходів, впровадження яких дозволило б використовувати якісну оцінку діяльності слідчих для зростання їх професіоналізму та компетентності.

Обґрунтовано необхідність диференційованого підходу до навчання слідчих. У зв'язку з цим навчання слідчих, які працюють 1–3 роки, доцільно проводити безпосередньо у слідчому підрозділі. Теми занять даної категорії слідчих повинні охоплювати усі стадії кримінального процесу, при цьому навчальна програма, крім інваріантної складової, повинна передбачати і варіативну, зміст якої буде визначатися тими труднощами, яких зазнають молоді працівники. Навчання слідчих, які працюють на своїх посадах понад 3 років, доцільно проводити на базі обласних та міських УМВС та УМВСТ, при цьому зміст навчальних програм має бути побудований на попередньому опитуванні працівників щодо тих аспектів професійної діяльності, які привертають їх увагу. Вирішення проблеми підвищення рівня професійної підготовки слідчих можливе за умов прийняття спеціального нормативного акту в цій галузі, який має носити назву „Настанова з організації професійної підготовки слідчих органів внутрішніх справ України”. В даному акті мають бути визначені мета, завдання, функції, методи та діагностичні засоби професійної підготовки слідчих, а також незалежна організаційна структура, яка дозволяла б керівникам слідчих органів самостійно вирішувати питання щодо змісту та напрямків професійної підготовки.

Доведено, що значущість професійної психологічної підготовки за сучасних умов не відповідає тій важливій ролі, яку відіграє психологічний компонент професійної діяльності слідчого. Зміст професійної психологічної підготовки повинен враховувати специфіку саме слідчої діяльності та бути спрямованим у першу чергу на розвиток тих індивідуально-психологічних властивостей, які обумовлюють ефективність професійної діяльності. Основною організаційною формою навчання має бути не лекція, під час якої слухачі пасивно сприймають інформацію, а активні засоби засвоєння знань, вироблення вмінь та навичок, формування і корекції професійно важливих якостей: практичні заняття та соціально-психологічні тренінги. Досягнення реального результату професійної психологічної підготовки має визначатися на основі комплексного психодіагностичного дослідження динаміки розвитку професійно важливих якостей.

Професійна діяльність слідчого ОВС – динамічне явище. Під час здійснення оперативно-службових обов'язків слідчий проходить певні стадії професійного розвитку. Кожна з них має свої особливості та супроводжується професійними кризами, від протікання яких залежить подальший професійний розвиток чи стагнація. Відтак, є сенс створити систему підтримки молоді, яка обирає професію правоохоронця, курсантів та слухачів вищих відомчих закладів освіти та працівників ОВС, метою якої має бути надання допомоги під час вирішення особистісних проблем, пов'язаних з перспективами професійної діяльності, та збереження професійного ядра слідчого апарату. Допомога під час професійних криз та у подоланні труднощів професійної діяльності має здійснюватися фахівцями, обізнаними в галузі вікової психології, психології праці та юридичної психології. Тому доцільне створення на базі УМВС та УМВСТ і введення в їх штат центрів професійної консультації, укомплектованих спеціалістами, які мають відповідну фахову підготовку. До обов'язків працівників цих центрів має бути віднесено також дослідження причин звільнень працівників ОВС України, супроводжуване розробкою пропозицій і рекомендацій щодо збереження кадрового потенціалу.

В дисертаційному дослідженні доводиться, що система мотивації слідчих ОВС України до ефективної професійної діяльності потребує відповідного вдосконалення. Ті заходи заохочення та покарання, які найбільш часто використовують керівники всіх рівнів (подяка та почесна грамота; догана та сувора догана) не виконують свого призначення та не впливають на поліпшення виконання слідчими своїх службово-трудових обов'язків. Дана проблема має два основні шляхи вирішення. По-перше, це використання тих засобів заохочення, які, на думку слідчих, є найбільш дієвими. Так, критична оцінка керівником роботи слідчого, яка висловлена особисто або в присутності інших членів колективу, за даними опитування, може реально підвищити ефективність професійної діяльності. Дієвість даного заходу залежить від низки умов: оцінюватися повинна діяльність, а не особистість; оцінка повинна передбачати можливість працівника виправити вказані недоліки у майбутньому; оцінка не повинна містити в собі образи, принижувати гідність працівника. По-друге, враховуючи, що найвищим стимулом для переважної більшості опитаних нами

слідчих є просування по службі, а особливості штатного розкладу передбачають досить невеликий діапазон кар'єрного зростання, для стимулювання трудової активності було б доцільно введення рангів слідчих за зразком ст.26 Закону України „Про державну службу”. Для присвоєння чергового рангу слідчий повинен успішно відпрацювати на своїй посаді не менш ніж два роки та мати високий рівень професійної підготовки. Введення рангів для слідчих дозволило б знизити гостроту суперечностей між кількістю посад в органах досудового слідства та бажаними просуваннями по службі. Це створило б додатковий стимул для ефективної професійної діяльності.

ВИСНОВКИ

В результаті дисертаційного дослідження, виконаного на основі аналізу чинного законодавства України і практики його реалізації, теоретичного осмислення численних наукових праць у різних галузях юриспруденції, автором сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України. Основні з них такі:

1. Професійна діяльність слідчого органів внутрішніх справ – це вид трудової діяльності, який включає виконання регламентованих законодавством та відомчими нормативно-правовими актами загальних функцій працівника органів внутрішніх справ та функцій досудового розслідування.

2. Ефективність професійної діяльності слідчих органів України – це продуктивність (результативність) виконання регламентованих законодавством та відомчими нормативно-правовими актами загальних функцій працівника органів внутрішніх справ та функцій досудового розслідування, виражена в одиницях обсягу виробничої праці, часу, витраченого на її виконання та допущених при цьому помилок при повному використанні робочого часу та повному відновленні працездатності на початок наступного робочого дня.

3. Професійна діяльність слідчих повинна будуватися на наступних принципах: законності, об'єктивності, системності, рівності громадян перед законом, гуманності, комплексності, науковості, планування, економічності.

4. Слідча помилка – це незаконна або необґрунтована дія (бездіяльність) слідчого, що не містить ознак злочину, виражена у неповноті або односторонності розслідування обставин справи, суттєвому порушенні кримінально-процесуального закону та неправильному застосуванні кримінального закону.

5. Слідчі помилки доцільно класифікувати за чотирма ознаками: за їх сутністю; за ознакою процесуальної дії; залежно від суб'єкта, яким було виявлено помилку та залежно від суб'єктивного ставлення слідчого до припущеної помилки.

6. Внесено наступні пропозиції щодо удосконалення організаційно-правового забезпечення ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України, найсуттєвішими з яких є:

- доповнити перелік завдань органів досудового слідства, який міститься в п.2 Положення про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України, наступним завданням: „організація та здійснення розгляду заяв та повідомлень про злочини”;

- доповнити перелік функцій органів досудового слідства, який міститься в п.3 Положення про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України, наступними функціями: матеріально-технічне забезпечення слідчих органів та підрозділів; соціальне забезпечення та соціальний захист працівників органів досудового слідства; стимулювання персоналу слідчих підрозділів до високопрофесійної діяльності;

- п.4.1. Положення про органи досудового слідства в системі Міністерства внутрішніх справ України викласти в наступній редакції: „На посаду слідчого може бути призначений працівник органів внутрішніх справ, який має вищу юридичну освіту”;

- з метою підвищення ефективності наставництва ввести у слідчих підрозділах посади „слідчий-наставник”, які мають заміщуватись пенсіонерами органів досудового слідства, які не менш ніж 15 років працювали на посадах слідчих та мають необхідні педагогічні здібності. Інші ж слідчі підрозділу мають бути вивільнені від здійснення функцій наставництва;

- створити психологічні служби у слідчих управліннях (відділах) УМВС України в областях та на транспорті з підпорядкуванням психологів начальнику слідчого управління (відділу);

- з метою оптимізації професійної підготовки розробити спеціальний нормативний акт, який має носити назву „Настанова з організації професійної підготовки слідчих органів внутрішніх справ України”. У даному акті мають бути визначені мета, завдання, функції, методи та діагностичні засоби професійної підготовки слідчих, а також незалежна організаційна структура, що дозволяла б керівникам слідчих органів самостійно вирішувати питання щодо змісту та напрямків професійної підготовки.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ:

1. Шопіна І.М. Вплив соціально-правового захисту слідчих ОВС України на успішність їх професійної діяльності // Актуальні проблеми держави та права. – Одеса, 2000. – Вип. 9. – С. 201–204.

2. Шопіна І.М. Проблеми якості професійного психологічного відбору кандидатів на посади слідчих ОВС України // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – 2002. – № 17. – С.151– 153.

3. Шопіна І.М. Проблеми професійної психологічної підготовки слідчих ОВС України // Право і безпека. – 2002. – № 4. – С.203– 206.

4. Шопіна І.М. Щодо визначення поняття професійної психологічної підготовки слідчих ОВС України // Право і безпека. – 2003. – №2-3. – С. 160–164.

5. Шопіна І.М. Проблеми готовності до навчання у системі початкової підготовки кандидатів на посади слідчих ОВС України //Актуальні проблеми управління персоналом ОВС України: Матеріали науково-практич. конф. – Х.: Вид-во Нац.ун-ту внутр.справ, 2002. – С.89–92.

6. Організаційно-правові засади професійної підготовки персоналу органів внутрішніх справ України: Наук.-практ. посібник / Венедиктов В.С., Іншин М.І., Клемпарський М.М., Мельник К.Ю., Музичук О.М., Шопіна І.М.; За ред. В.С. Венедиктова. – Х.: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 212 с.

АНОТАЦІЇ

Шопіна І.М. Правові та організаційні засади підвищення ефективності професійної діяльності слідчих ОВС України. – *Рукопис*.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – теорія управління; адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Національний університет внутрішніх справ, Україна, Харків, 2004.

Дисертацію присвячено теоретичним і практичним питанням правового та організаційного забезпечення ефективної професійної діяльності слідчих ОВС України. На підставі існуючих у теоретичних джерелах підходів та концепцій ефективності сформульовано авторське поняття ефективності професійної діяльності слідчих, визначено фактори, які впливають на її рівень. Досліджено особливості розподілу робочого часу в слідчих підрозділах, існуючу систему стимулювання ефективності роботи слідчих, динаміку професійного розвитку слідчих, задоволеність слідчих своєю професійною діяльністю та окремими її аспектами. На основі отриманих у результаті дослідження висновків розроблено пропозиції з удосконалення організаційно-управлінських впливів з метою підвищення ефективності професійної діяльності слідчих.

Ключові слова: ефективність професійної діяльності, продуктивність, навантаження, слідчі помилки, нормативно-правове забезпечення, організаційний вплив, система стимулювання, професійний розвиток, професійна підготовка.

Шопина И.Н. Правовые и организационные основы повышения эффективности профессиональной деятельности следователей органов внутренних дел Украины. – *Рукопись*.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – теория управления; административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Национальный университет внутренних дел, Украина, Харьков, 2004.

Диссертация посвящена теоретическим и практическим вопросам правового и организационного обеспечения эффективной профессиональной деятельности следователей ОВД Украины. На основании существующих в теоретических источниках подходов и концепций эффективности сформулировано авторское понятие эффективности профессиональной деятельности следователей как производительности (результативности) выполнения регламентированных законодательством и ведомственными нормативно-правовыми актами функций работника органов внутренних дел и функций досудебного расследования, выраженной в единицах объема производственной работы, времени, израсходованного на ее выполнение и допущенных при этом ошибок при полном использовании рабочего времени и полном восстановлении трудоспособности к началу следующего рабочего дня. Доказано, что эффективность профессиональной деятельности является системным понятием, которое включает в себя комплекс факторов, которые находятся в неразрывной взаимосвязи. Важнейшими из них являются цели профессиональной деятельности, ее задачи, принципы и структура, социальные и индивидуальные требования к работе и ее конечному результату, требования к личности профессионала, формы и методы управления в данной профессиональной сфере. В связи с этим исследование проблемы эффективности профессиональной деятельности требует объединить в единое целое личность, процесс и результат работы и рассматривать их в динамической взаимосвязи.

В работе обосновывается, что организация деятельности следователя в контексте ее правового регулирования состоит из трех основных блоков. К первому блоку относятся элементы деятельности, регламентированные нормами уголовно-процессуального законодательства и определяющие порядок расследования уголовных дел. Второй блок составляют элементы следственной деятельности, регламентированные ведомственными нормативно-правовыми документами. Третий блок составляют элементы следственной деятельности, которые нормативными документами не регламентированы, и к которым относятся техническое оформление материалов уголовного дела, организационные мероприятия, осуществляемые с целью обеспечения выполнения следственных действий, и т.п. На основании исследования особенностей распределения рабочего времени следователей сделан вывод, что существующие нормативы показателей служебной деятельности не в полной мере отражают особенности распределения рабочего времени следователей и не учитывают все виды работ, которые они обязаны выполнять в соответствии с нормативно-правовыми предписаниями.

Анализ качественной составляющей эффективности профессиональной деятельности следователей осуществлялся в работе на основании определения сущности, признаков и структуры следственных ошибок. Предложено авторское определение следственной ошибки как незаконного или необоснованного действия (бездействия) следователя, которое не содержит признаков преступления, и выражается в неполноте или односторонности расследования обстоятельств дела,

существенном нарушении уголовно-процессуального закона, неправильном применении уголовного закона. Усовершенствована классификация следственных ошибок, которая базируется на следующих критериях: по сущностному признаку; по признаку процессуального действия; в зависимости от субъекта, которым были выявлены следственные ошибки; в зависимости от субъективного отношения следователя к допущенной ошибке.

На основании изучения особенностей методов стимулирования работы следователей и их влияния на эффективность работы, удовлетворенности следователей своей работой в целом и отдельными ее аспектами разработаны конкретные предложения по оптимизации организационно-управленческих отношений в следственных подразделениях. Сформулированы предложения по совершенствованию действующего законодательства, направленные на повышение эффективности работы следователей.

Ключевые слова: эффективность профессиональной деятельности, производительность, нагрузка, следственные ошибки, нормативно-правовое обеспечение, организационное воздействие, система стимулирования, профессиональное развитие, профессиональная подготовка.

Shopina I.M. Legal and Organizational Aspects of Productivity in Investigators of the Bodies of Internal Affairs of Ukraine Professional Activity's Efficiency. – *Manuscript*.

Thesis for a candidate's degree by specialty 12.00.07 – theory of management; administrative law and process; financial law; informational law. – National University of Internal Affairs, Ukraine, Kharkiv, 2004.

Thesis is devoted to theoretical and practical problems of legal and organizational guaranteeing in investigators of the bodies of internal affairs of Ukraine effective professional activity. On the basis of existing, in theoretical sources approaches and concepts of efficiency, author's concept of investigators professional activity's efficiency is formulated; factors which influent on its level are determined. Peculiarities of working time in investigative departments division, existing system of investigators effective work stimulation, dynamics of investigators professional development, investigators' satisfaction by their professional activity and its separate aspects are researched. On the basis of received conclusions, in the course of research, propositions concerning the development of organizational and managing influence with the goal on improvement the investigators professional activity's efficiency are developed.

Key words: professional activity's efficiency, productivity, assignment, investigator's mistakes, normative and legal guaranteeing, organizational influence, stimulation system, professional development, professional training.